

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ЗАВРШНИ ИСПИТ НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ОБРАЗАЦ

ИМЕ, ИМЕ ЈЕДНОГ РОДИТЕЉА/ДРУГОГ ЗАКОНСКОГ ЗАСТУПНИКА, ПРЕЗИМЕ УЧЕНИКА

ИДЕНТИФИКАЦИОНИ БРОЈ УЧЕНИКА

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ОСНОВНА ШКОЛА _____

МЕСТО _____

ОПШТИНА _____

ПОТПИС ДЕЖУРНОГ НАСТАВНИКА _____

УПУТСТВО ЗА РАД

- Тест садржи **20** задатака, које треба решити за **120** минута.
- Пиши читко, ћириличким словима, водећи рачуна да твоји одговори буду разумљиви, али и граматички и правописно исправни.
- Када решаваш задатке у којима се од тебе очекује да нешто допишеш, увек користи пуне називе; скраћенице нису дозвољене (нпр. треба писати *именица*, а не *им.*, или *локаџив*, а не *лок.* и слично).
- Попуни тест **плавом хемијском оловком** (током рада можеш да користиш графитну оловку и гумицу).
- Одговор који је написан само графитном, црном хемијском или „пиши-бриши“ оловком неће бити признат.
- У задацима са понуђеним одговорима неће бити признати преправљани одговори.
- У задацима са понуђеним одговорима у којима је само један одговор тачан, добијаш 0 бодова ако поред тачног одговора означиш и неки нетачан.
- Немој ништа уписивати на QR кодове () који се налазе на свакој страни теста.
- Обрати пажњу на то да се задаци разликују по начину на који треба да даш одговор.

У неким задацима изабраћеш тачан одговор тако што ћеш обојити одговарајући кружић. У задацима у којима постоји више тачних одговора потребно је обојити више кружића. Води рачуна о томе да кружић мора бити обојен, јер ће само тако одговор бити признат.

ПРИМЕР ОБОЈЕНИХ КРУЖИЋА
У задатку са једним тачним одговором
Који је главни град Републике Србије? Обој кружић испред тачног одговора.
☐ Нови Сад
☒ Београд
☐ Ниш
☐ Крушевац
У задатку са више тачних одговора
Обој кружиће испред израза чији је збир 5.
☒ 2 + 3
☐ 1 + 2
☒ 4 + 1
☐ 2 + 4
☐ 3 + 5

- Ако завршиш раније, предај тест и тихо изађи.

Желимо ти много успеха на испиту!

ТЕСТ СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Прочитај одломак из аутобиографије Михаила Пупина *Са њашњака до научењака*, а затим одговори на захтеве.

После вечере остао сам сам и привукао столицу ближе ватри у очекивању да ме неко позове и каже шта да радим. Онда су дошле две жене и распремиле сто за ручавање. Говориле су енглески и нису обраћале пажњу на мене. Вероватно су мислиле да патим због одласка од куће и нису хтеле да ми сметају. Онда сам угледао једну младу девојку, нешто млађу од мене. Понашала се као да помаже женама, али сам ускоро открио да она има другу мисију. Њена појава ме подсети на младу „српску вилу“, која има изванредну улогу у старим српским песмама и причама. Јунака који стекне пријатељство виле никаква зла коб неће задесити.

Својом натприродном интелигенцијом и вештинама вила би увек налазила излаз из тешкоћа. Осећао сам да је ова девојка вила, ако оне уопште постоје. Њене светле плаве очи, њено фино извајано лице и њено грациозно кретање учинили су на мене чудан утисак. Уобразио сам да она може да чује најслабије звуке, да може да види у најтамнијој ноћи и да, као права вила, може да осети најмање поветарце, па чак и да осети мисли људи у њеној близини. Она је засигурно прочитала моје мисли. Показујући на један сто у углу просторије за ручавање, она ми је скренула пажњу на мастило и хартију за писање, који су ту стајали на располагању радницима, иако нисам разумео шта ми је то говорила, схватио сам смисао њених речи. То вече сам провео у писању писма мајци. То је била моја жеља коју је, мора бити, „вила“ прочитала са мога лица. [...]

Сваки пут кад сам одлазио од куће до поља, ја и моје мазге смо пролазили поред настојничког стана. Ту и тамо иза зида од лепо сложених дрва виђао сам, с времена на време, златне увојке моје америчке „виле“. Пуна опреза, она ме је посматрала са ивице шуме као права српска „вила“. Мора да ју је привукао и забављао мој црвени фес на глави. Кад год би се наши погледи укрстили, поздрављао сам је на уобичајени балкански начин, а такав поздрав она није никада видела пре тога у држави Делаверу. Њена љубопитљивост је расла из дана у дан, а такође и моја.

Једне вечери седео сам усамљен у заједничкој трпезарији близу топле пећи, а она приђе и ослови ме са „Добро вече!“ Одговорио сам јој истим поздравом, али рђавим енглеским изговором. Она ме је исправила, а ја сам поновио поздрав по други пут. Овога пута било је то знатно успешније и њој се свидео мој искрени напор. Исте вечери наставила је да ме учи како се на енглеском зову ствари у трпезарији и, пре краја прве лекције, ја сам знао двадесетак речи и изговарао сам их тако да је она била задовољна. Следећег дана, на путу до поља, често сам гласно понављао научене речи све док нисам помислио да их већ и мазге знају напамет. Друге вечери имао сам следећи час и добио сам најбољу оцену од моје учитељице. Додао сам још двадесет нових речи свом оскудном речнику. Како је време одмицало, мој „речник“ је све више растао, што је необично одушевљавало моју младу учитељицу. Рекла ми је да сам „смарт“ (бистар дечко) и ту реч сам запамтио за читав живот. Једне вечери довела је своју мајку, која ме је неговала пре две недеље када сам се лоше осећао од великог напора при утовару. Тада нисам био у стању да разумем ниједну њену реч. Сада, међутим, није било никаквих тешкоћа и она је била јако изненађена и то јој је било мило. Свој први испит из енглеског језика положио сам врло успешно.

При крају првог месеца боравка на фарми у Делаверу моје самопоуздање у знање енглеског језика прилично је порасло.[...] Највећа ми је жеља била да „вили“ докажем да сам заслужио титулу „смарт“ коју ми је она дала. [...]

„Вилина“ мајка ми је објаснила положај америчке жене као васпитача и духовног вође генерација које долазе, истичући чињеницу да велика већина учитеља у америчким основним школама јесу жене. Овај ме је податак запањило, али ми се и свидео, јер сам знао да је моја мајка била бољи учитељ од мога учитеља у школи, једног старца са смешним изговором кроз нос. Међутим, њена сугестија да се што пре отресем српских појмова и постанем Американац, озбиљно ме је узнемирила. Чудило ме је то што је сматрала здраво за готово да ја желим да постанем Американац. [...]

У току ручка причао сам о недељи у Идвору, нарочито о обичају да младићи и девојке, недељом поподне, играју коло у црквеној порти. [...]

Ово је била згодна прилика да кажем коју реч у прилог духовном утицају који има Српкиња, описујући је онако како је она представљена у српским народним песмама о Чучук Стани, жени Хајдук Вељка, која је подстицала свог херојског мужа да пре погине него допусти знатно надмоћнијим турским снагама да пробију источну границу Србије, коју је он бранио у време српског устанка. Говорио сам јој и о Косовки Девојци, која је по цену живота и слободе дошла на Косово поље да охрабри хероје који су умирали од рана; о Јевросими, мајци Краљевића Марка, националног хероја српског народа, чији су савети били једина звезда водиља Марку кроз његов буран живот. Такође сам јој рекао да сада не бих гледао ову рајску сцену цветања бресака на обалама Делавера у ово недељно поподне да није било моје мајке која је хтела да пођем у свет и сазнам нове ствари које нисам могао видети и научити у мом родном месту.

Моје речи оставиле су дубок утисак на „вилу“, а нарочито моја одбрана српске жене. [...]

Једно вече „вилина“ мајка ме је упитала како је моја мајка замишљала моју будућност. Сећајући се њених напомена о духовној улози америчких жена на младу генерацију, ватрено сам описивао своју мајку, а завршио сам причу њеним речима да не очекује да ја постанем амерички фармер, већ да жели да учим у Америци оно што нисам могао научити у свом родном селу и у својој сељачкој земљи. Њу је све ово јако дирнуло и онда ми је једноставним и свечаним речима открила истину коју никад нећу заборавити, а то је да Америка пружа једнаке могућности свима, да сваки појединац мора тражити ове могућности и бити спреман да их искористи када му се укажу. Топло ми је препоручила да искористим све могућности које ми се пружају на фарми и саветовала ме да пођем и тражим нове. „Вила“ се сложила са својом мајком и ја сам спремио своје ствари и отишао са гостољубивих обала Делавера.

1. Обој кружић испред тачног одговора.

Млада девојка коју је Пупин упознао подсетила га је својим изгледом на:

☐ вилу из српских песама и прича;	☐ Чучук Стану, жену Хајдук Вељка;
☐ Јевросиму, мајку Краљевића Марка;	☐ Косовку Девојку.

2. Обој **кружиће** испред одговарајућих тумачења одломка из дела *Са њашњака до научењака* Михаила Пупина.

- Пупин поистовећује младу Американку са српском „вилом“, чиме настоји да ублажи осећање усамљености и патњу што је напустио кућу и завичај.
- „Вилина“ мајка, као учена жена, Пупина је искрено подржала у његовој жељи да и у Америци очува сопствену културу.
- Према Пупиновом мишљењу, мисија младе девојке, америчке „виле“, огледала се у томе да га заштити и донесе му срећу.
- Пупин је у Америци истицао своје порекло одећом, понашањем и причањем о обичајима и моралним вредностима које се налазе у основи српске традиције.
- Подстакнут речима „вилине“ мајке о улози жена у школовању, Пупин је указао и на своју мајку која је имала велики значај за његово образовање.
- Захваљујући труду америчке „виле“ Пупин је на факултету врло успешно положио свој први испит из енглеског језика.

3. Прочитај реченицу и одреди **врсту** подвучене **речи**.

Често сам гласно понављао научене речи.

Обој кружић испред тачног одговора.

☐ именица	☐ глагол	☐ везник	☐ прилог

4. Одреди **службу (функцију)** подвученог дела реченице.
Онда сам угледао једну младу девојку, нешто млађу од мене.
Обој кружић испред тачног одговора.
- субјекат предикат прави објекат апозиција
5. Обој кружић испред **антонима** подвучене речи у следећој реченици.
Била је као млада „српска вила“, која има изванредну улогу у српским песмама.
- лепа стара некадашња невеста
6. Одреди **падеж, род и број** подвучене именице.
Тада нисам био у стању да разумем ниједну њену реч.
- Падеж: _____
Род: _____
Број: _____
7. Одреди врсту подвучене **синтагме** у следећој реченици.
Свој први испит из енглеског језика положио сам врло успешно.
Обој кружић испред тачног одговора.
- именичка придевска прилошка глаголска
8. У наведеној реченици употребљена је именица која у свом основном облику гласи *одлазак*, а у реченици се јавља у облику *одласка*. Упореди та два облика и напиши које су **гласовне промене** извршене у подвученој речи.
- Вероватно су мислиле да патим због одласка од куће и нису хтеле да ми сметају.
- _____
- _____
9. Одреди **врсту** подвучене **зависне реченице**.
Сада не бих гледао ову рајску сцену цветања бресака на обалама Делавера да није било моје мајке.
- Врста зависне реченице: _____
10. Прочитај одломак из романа Бранимира Ђосића *Покошено њоље*. Обрати пажњу на **значење** подвучене **речи**.
- Ненад Бајкић, чист дечак у плавом морнарском оделу, са кратким панталоницама и дугим тракама на капи, био је тога дана необично горд, јер је дивна кожна лопта, чија кожа мирише на ново и шкрипи под притиском руку, његова.
- Обој кружић испред значења речи **горд**.
- срећан поносан раздраган усхићен задовољан

11. Због чега се 1847. година наводи као незванична победа Вукових идеја?

Обој кружић испред тачног одговора.

- Те године је показано да се народним језиком могу писати поезија, мисаона дела и научне расправе.
- Тада је објављено прво дело штампано Вуковом, реформисаном ћирилицом.
- Те године Вук Караџић одлази први пут у Беч и тамо упознаје Јернеја Копитара, с којим ће успешно сарађивати.

12. Обој **кружиће** испред две реченице у којима је облик глагола написан правилно.

- На прославу рођендана понећемо поклоне.
- На прославу рођендана поне ћемо поклоне.
- На прославу рођендана понеће мо поклоне.
- На прославу рођендана ће мо понети поклоне.
- На прославу рођендана ћемо понети поклоне.

13. Обој **кружиће** испод оних речи у наведеној реченици које се према правописним правилима пишу **великим почетним словом**.

У такову је 1815. године за вођу другог српског устанка изабран милош обреновић.

-
-
-
-
-
-
-
-
-

14. Обој **кружиће** испред реченица у којима су примењена правописна правила о **спојеном и одвојеном** писању речи.

- Не треба се бринути о ничему.
- Ни према коме није искрен.
- Са ничим се не слажем.
- Ништа не верује.
- Није чуо ни од кога лошу реч.

15. Обој кружић испред имена аутора приповедака *Јелена, жена које нема* и *Аска и вук*.

- Бранко Ђопић
- Петар Кочић
- Лаза Лазаревић
- Иво Андрић

16. Прочитај одломак из шаљиве народне новеле *Еро с оноја свијетла*. Који облик казивања уочаваш у тексту?

Воденичар, видећи Турчина ђе трчи на коњу, поплаши се, и не имајући кад питати зашто ће и кроз што да га посијече, да Ери своју капу а Ерину баци на главу, па изнад воденице бјежи уз брдо. Еро метне воденичареву капу на главу, па још узме мало брашна те се поспе и начини се прави воденичар. Утом и Турчин дотрчи пред воденицу, па сјаше с коња и улети у воденицу.

Обој кружић испред тачног одговора.

- приповедање описивање монолог дијалог

17. Прочитај наведену народну лирску песму, па одреди њен **основни мотив**.

Насред села вита јела,
ој додо, ој додоле!
Вита јела чак до неба.

На вр' јеле б'јела вила.
У крилу јој огледало;
Окреће га, преврће га.

Преврну се ведро небо
И удари росна киша
ој додо, ој додоле!

Обој кружић испред тачног одговора.

- прослављање празника позив на рад дозивање кише сестринска љубав

18. Које **стилске фигуре** уочаваш у стиховима из песме *Пролетња ђесма* Десанке Максимовић?

Осећам вечерас, док посматрам ласте
и пупољке ране,
како срце моје полагано расте
ко видик у лепе, насмејане дане.

Обој **кружиће** испред тачних одговора.

- оноματοпеја
 градација
 персонификација
 хипербола
 поређење

19. Прочитај одломак из приповетке *Пилипенда* Симе Матавуља, па одговори на захтев.

Дабоме да је Пилипенда на свој начин помало и размишљао о злом удесу који снађе њега и остале, и да је везивао на то њека своја кратка разлагања. То му се највише врзло по мозгу када би тако са својим магарцем ишао у град, а све се натуривало у облику питања. Питао је Пилипенда бога:

„Бого мој, зашто ти шаљеш глад на људе кад је мени, јадном тежаку*, жао и стоке кад гладује!? И зашто баш шаљеш беду на нас тежаке, који те више славимо него Лацмани*, сити и објесни!? Али, опет, хвала ти, кад даде да смо ми најсиромашнији најтврђи у вјери, те волијемо душу, него трбух!...

*тежак – сељак

*Лацмани – Италијани, Немци, представници западњачког начина живота

Које мотиве уочаваш у наведеном одломку?

Обој **кружиће** испред тачних одговора.

- истрајност
- сумња у бога
- искушење
- заборав
- бекство

20. Прочитај народну епску песму *Стари Вујадин*, па одговори на захтев. Док читаш, уочавај **особине главног јунака и уметничке одлике песме**.

Ђевојка је своје очи клела:
„Чарне очи, да би не гледале!
Све гледасте, данас не виђесте
ђе прођоше Турци Лијевњани,
проведоше из горе хајдуке:
Вујадина са оба два сина.
На њима је чудно одијело:
на ономе Старом Вујадину,
на њем бињиш од сувога злата,
у чем паше на диван излазе;
на Милићу Вујадиновићу,
још је на њем љепше одијело;
на Вулићу, брату Милићеву,
на глави му чекркли-челенка,
баш челенка од дванаест пера,
свако перо од по литру злата.”
Кад су били бијелу Лијевну,
угледаше проклето Лијевно,
ђе у њему бијели се кула;
тад говори Стари Вујадине:
„О синови, моји соколови,
видите ли проклето Лијевно,
ђе у њему бијели се кула?
Онђе ће нас бити и мучити:
пребијати и ноге и руке,
и вадити наше очи чарне.
О синови, моји соколови,
не будите срца удовичка,
но будите срца јуначкога,
не одајте друга ни једнога,
не одајте ви јатаке наше,
код којих смо зиме зимовали,
зимовали, благо остављали;

не одајте крчмарице младе,
код којих смо рујно вино пили,
рујно вино пили у потаји.”
Кад дођоше у Лијевно равно,
метнуше их Турци у тавницу;
тавоваше три бијела дана,
док су Турци вијећ’ вијећали
како ће их бити и мучити.
Кад прођоше три бијела дана,
изведоше Старог Вујадина,
пребише му и ноге и руке;
кад стадоше очи вадит чарне,
говоре му Турци Лијевњани:
„Казуј, курво, Стари Вујадине!
Казуј, курво, дружину осталу,
и јатаке куд сте доходили,
доходили, зиме зимовали,
зимовали, благо остављали;
казуј, курво, крчмарице младе
код којих сте рујно вино пили,
пили рујно вино у потаји!”
Ал’ говори Стари Вујадине:
„Не лудујте, Турци Лијевњани!
Кад не казах за те хитре ноге,
којено су коњма утјецале,
и не казах за јуначке руке,
којено су копља преламале
и на голе сабље ударале,
ја не казах за лажљиве очи,
које су ме на зло наводиле
гледајући с највише планине,
гледајући доле на друмове,
куд пролазе Турци и трговци.”

Обој **кружиће** испред уметничких одлика и тумачења која се односе на народну епску песму *Стари Вујадин*.

- Мотив клетве коју девојка изговара на почетку песме најављује важност догађаја који следе.
- Лик Старог Вујадина обликован је тако што је јасно окарактерисан његов морални лик.
- У композиционом смислу песма представља дијалог између девојке и Старог Вујадина.
- Описом хајдучких *чудних одијела* народни певач открива митолошко порекло заробљеника.
- Песма је испевана у лирском десетерцу са сталном цезуром после петог слога.
- Стални епитети у овој народној песми у функцији су остваривања поетичности стила.